Lieta Nr.C04275704
SKC – 210/2017
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2017.gada 21.jūnijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents Normunds Salenieks,
tiesnese Anda Briede,
tiesnese Vanda Cīrule,
tiesnese Anita Čerņavska,
tiesnese Ināra Garda,
tiesnesis Valerijans Jonikāns,
tiesnesis Aivars Keišs,
tiesnese Ļubova Kušnire,
tiesnese Inta Lauka,
tiesnesis Valērijs Maksimovs,
tiesnese Marika Senkāne,
tiesnese Anda Vītola,
tiesnese Mārīte Zāģere,

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar Rīgas tiesu apgabala prokuratūras kasācijas protestu par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 29.septembra spriedumu Rīgas tiesu apgabala prokuratūras prasībā Rīgas domes interesēs pret Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisiju, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/ un Rīgas Zemeļu rajona izpilddirekciju par Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas rīkojuma, Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmuma un apliecības par īpašuma tiesībām uz mākslinieka darbnīcu līdz dzīvojamās mājas privatizācijai, īres līguma, pirkuma līguma un dāvinājuma līguma atzīšanu par spēkā neesošiem, ierakstu Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā dzēšanu, izlikšanu no telpām un mākslinieku darbnīcas atzīšanu par kopīpašumā esošu mājas daļu.

Aprakstošā daļa

[1] Starp Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekciju un /pers. B/ 1999.gada 30.novembrī noslēgts „neapdzīvojamo telpu īres līgums" Nr.1772, ar kuru neapdzīvojamās telpas /adrese/ 265 m^2 platībā nodotas atbildētājai lietošanā mākslinieku darbnīcas vajadzībām.

/pers. B/ 2000.gada 26.jūnijā pilnvarojusi /pers. C/ pārstāvēt viņas kā mākslinieku darbnīcas nomnieces intereses, tostarp veikt nepieciešamās darbības minēto telpu privatizēšanai.

Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments 2000.gada 30.jūnijā /pers. B/ izsniedzis būvatļauju nekustamā īpašuma /adrese/, bēniņu stāva izbūvei.

Valsts zemes dienests 2000.gada 17.oktobrī veicis dzīvojamās mājas /adrese/, bēniņu stāva pirmreizējo inventarizāciju. Tehniskās inventarizācijas lietā fiksēta telpu grupa – „mākslinieku darbnīca", ar piezīmi – „nav nodota ekspluatācijā".

Pamatojoties uz /pers. B/ 2000.gada 31.oktobra iesniegumu, Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisija 2000.gada 6.decembrī nekustamo īpašumu nodevusi nomniecei īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai.

/pers. B/ īpašuma tiesības uz mākslinieka darbnīcu /adrese/ (telpu grupa Nr.039) 2001.gada 10.janvārī reģistrētas Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā.

Uz /pers. B/ izdotās pilnvaras pamata /pers. C/ 2001.gada 18.jūlijā noslēgusi pirkuma līgumu ar /pers. D/, pārdodot pēdējam 10/27 domājamās daļas no nekustamā īpašuma. Savukārt 2001.gada 21.novembrī /pers. B/ noslēgusi dāvinājuma līgumu ar /pers. C/, uzdāvinot pēdējai nekustamā īpašuma atlikušās 17/27 domājamās daļas.

/pers. C/ savu strīdus nekustamā īpašuma daļu saskaņā ar Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Rīgas pilsētas būvvaldes 2004.gada 10.maija lēmumu ir nodevusi ekspluatācijā kā mākslinieka darbnīcu, bet /pers. D/ daļai ar Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas 2004.gada 14.septembra lēmumu piešķirts dzīvokļa statuss.

[2] Rīgas tiesu apgabala prokuratūra 2004.gada 13.maijā cēlusi prasību Rīgas domes interesēs, vēlāk to papildinot, pret Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisiju, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/ un Rīgas Zemeļu rajona izpilddirekciju, lūdzot:

1) atzīt par spēkā neesošu:
- starp Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekciju un /pers. B/ noslēgto „neapdzīvojamo telpu īres līgumu" Nr.1772;
- Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas 1999.gada 30.novembra rīkojumu Nr.237-r „Par telpu nomu un nomas maksu";
- Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2000.gada 6.decembra lēmumu Nr.4120 un uz šī lēmuma pamata Valsts zemes dienesta /pers. B/ izsniegto apliecību par īpašuma tiesībām uz mākslinieka darbnīcu;

- starp /pers. B/ un /pers. D/ noslēgto pirkuma līgumu;
- starp /pers. B/ un /pers. C/ noslēgto dāvinājuma līgumu;

2) dzēst Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā ierakstus, kas izdarīti par darījumiem ar mākslinieka darbnīcu;
3) izlikt /pers. C/ un /pers. D/ no nelikumīgi aizņemtajām telpām;
4) atzīt bēniņu telpas par nekustamā īpašuma /adrese/, kopīpašumā esošu mājas daļu.

Prasības pieteikumā un tā papildinājumos norādīts tālāk minētais pamatojums. [2.1] Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcija, noslēdzot „neapdzīvojamo telpu īres līgumu" ar /pers. B/, pārkāpusi savas kompetences robežas. Līguma noslēgšanas brīdī nekustamajam īpašumam nebija ne mākslinieku darbnīcas, ne neapdzīvojamo telpu statusa, tādējādi atbilstoši likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikumiem to iznomāšanai nebija tiesiska pamata.

[2.2] Laikā, kad nekustamais īpašums tika privatizēts, tas nebija nodots ekspluatācijā.

[2.3] /pers. B/ rīcība ar nekustamo īpašumu norāda uz to, ka viņas nolūks nebija iegūt īpašumā mākslinieku darbnīcu likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" paredzētajam mērķim, bet gan, izmantojot viņas kā mākslinieces statusu, nodot tiesības uz minētajām telpām personām, kuras citādā veidā uz tām nebūtu varējušas pretendēt.

[2.4] /pers. C/ un /pers. D/ nevar tikt atzīti par labticīgiem ieguvējiem, jo laikā, kad nekustamais īpašums viņiem tika atsavināts, strīdus telpas nebija izbūvētas, un minētās personas nevarēja nezināt likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteikto mākslinieku darbnīcas privatizācijas mērķi.

[2.5] Daudzdzīvokļu nama bēniņi likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 5.punkta izpratnē ir uzskatāmi par kopīpašumā esošu mājas daļu, līdz ar to, nelikumīgi privatizējot bēniņu telpas, prettiesiski samazināta Rīgas pilsētas pašvaldībai piekrītošā dzīvojamās mājas kopīpašuma daļa.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 910., 921., 924., 927., 1044., 1063., 1415., 1459., 1461.pantu un likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 5., 8. un 19.punktu, 73.panta 3.punktu.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 12.oktobra spriedumu prasība apmierināta, atzīstot par spēkā neesošiem:

1) starp Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekciju un /pers. B/ noslēgto „neapdzīvojamo telpu īres līgumu";
2) Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas 1999.gada 30.novembra rīkojumu Nr.237-r „Par telpu nomu un nomas maksu";
3) Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2000.gada 6.decembra lēmumu Nr.4120 un uz šī lēmuma pamata Valsts zemes dienesta /pers. B/ izsniegto apliecību par īpašuma tiesībām uz mākslinieka darbnīcu;
4) starp /pers. B/ un /pers. D/ noslēgto pirkuma līgumu;
5) starp /pers. B/ un /pers. C/ noslēgto dāvinājuma līgumu;
6) dzēst visus ierakstus Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā, kas izdarīti saistībā ar darījumiem par mākslinieku darbnīcu.

/pers. C/ un /pers. D/ izlikti no nelikumīgi aizņemtajām telpām, atzīstot mākslinieka darbnīcu par nekustamā īpašuma /adrese/, kopīpašumā esošu mājas daļu un piedzenot no /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas un Rīgas Ziemeļu rajona izpilddirekcijas valsts ienākumos valsts nodevu 120,03 Ls no katra un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,93 Ls no katra.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/, /pers. C/ un /pers. D/ apelācijas sūdzībām, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2014.gada 29.septembrī nosprieda prasību noraidīt, atcelt ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2004.gada 14.maija lēmumu piemēroto prasības nodrošinājumu, piedzīt no Rīgas domes /pers. B/ un /pers. C/ labā tiesas izdevumus 170,79 EUR katrai, kā arī valsts ienākumos piedzīt ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 12,23 EUR.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Faktu, ka privatizācijai nodotas neizbūvētas bēniņu telpas, apliecina lietā esošie pierādījumi, proti, būvatļauja un uzņēmuma līgums starp /pers. C/ un SIA „Didrihsons". Par minēto liecina arī tas, ka tikai 2000.gada 17.oktobrī dzīvojamās mājas inventarizācijas plānā iezīmēta telpu grupa – ekspluatācijā nenodota mākslinieku darbnīca. Šādas telpu grupas norādīšanas pamats inventarizācijas plānā, Civillietu palātas ieskatā, ir 2000.gada 7.jūnijā apstiprinātais būvprojekts Nr.1461, sakarā ar kuru /pers. B/ 2000.gada 30.jūnijā izsniegta būvatļauja.

Lietā nav iesniegti pierādījumi, ka /pers. B/ iznomātās telpas ir bijušas neapdzīvojamās telpas likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 9.punkta izpratnē, līdz ar to Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcija 1999.gada 30.novembrī noslēgusi līgumu par bēniņu, nevis neapdzīvojamās telpas iznomāšanu /pers. B/.

[4.2] Nav pamata uzskatīt, ka līdz 2000.gada 14.decembra grozījumiem likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 17.pantā personai bija paredzētas tiesības privatizēt dabā neeksistējošu objektu kā mākslinieku darbnīcu, kas faktiski ir privatizācijai pakļautas daudzdzīvokļu mājas pagrabs vai bēniņi.

Lēmuma par mākslinieku darbnīcas nodošanu /pers. B/ īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai pieņemšanas brīdī - 2000.gada 6.decembrī - privatizācijas objekts neatbilda likumam, jo telpu grupa ir nodota ekspluatācijā kā mākslinieku darbnīca tikai 2004.gada 27.aprīlī.

[4.3] Vienlaikus minētais nerada pamatu /pers. C/ un /pers. D/ īpašuma tiesību izbeigšanai un izlikšanai no nekustamā īpašuma.

Nav šaubu, ka neizbūvētas bēniņu telpas nevar būt privatizācijas objekts, tomēr, veicot bēniņu telpas izbūvi, daudzdzīvokļu mājā ir radīts atsevišķs nekustams īpašums, kas Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā ir reģistrēts kā mākslinieka darbnīca.

Pat gadījumā, ja privatizācijas process nav atbildis likuma prasībām, ieraksti publiskajos reģistros trešajām personām objektīvi nevarēja radīt šaubas par būvniecības normatīvu prasībām celtas būves atbilstību tiesiska darījuma priekšmetam, ko šajā gadījumā akceptējusi persona, kuras vārdā celta prasība. Šāds secinājums tiek balstīts uz Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 23.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-160 (C04317906) izteiktajām atziņām.

[4.4] Šajā lietā vērtējams, vai /pers. D/, noslēdzot pirkuma līgumu, ir atzīstams par ļaunticīgu ieguvēju.

Lietā nav pierādījumu, kas apstiprinātu, ka /pers. D/ ir prettiesiski vienojies ar pašvaldības institūcijām, /pers. B/ vai viņas pārstāvi /pers. C/, lai, apejot likumu, samazinātu dzīvojamās mājas dzīvokļu privatizācijas subjektiem viņiem piekrītošo kopīpašumā esošo mājas daļu.

/pers. B/ īpašuma tiesības uz mākslinieku darbnīcu reģistrētas Valsts zemes dienesta Kadastra reģistrā, kas juridisko seku ziņā pielīdzināms nostiprinājumam zemesgrāmatā (likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 73.^{8} pants). Apstākļos, kad /pers. B/ bija izsniegta apliecība par īpašuma tiesībām uz mākslinieka darbnīcu, /pers. D/ nebija objektīva pamata apšaubīt pārdevējas tiesības rīkoties ar nekustamo īpašumu.

Ņemot vērā, ka pirkuma maksa līgumā noteikta 64 300 Ls, kas neatbilst draudzības pirkumam, kā arī to, ka saskaņā ar uzņēmuma līguma noteikumiem objektam uz pirkuma līguma noslēgšanas dienu bija jābūt izbūvētam, par ko pretēji pierādījumi lietā netika iesniegti, nav pamata secinājumam, ka /pers. D/ bija zināms par pirkuma objekta neatbilstību līgumā norādītajam. Apstāklis, ka mākslinieku darbnīca pieņemta ekspluatācijā tikai 2004.gada 27.aprīlī, neizslēdz to, ka telpas atbilstoši projektam varēja būt faktiski izbūvētas jau pirkuma līguma noslēgšanas dienā, kad tās apskatīja

pircējs. To ticami pamato laika posms no būvatļaujas izdošanas līdz pirkuma līguma noslēgšanai, kas bija pietiekams būvniecības darbu veikšanai, uzņēmuma līgumā norādītie darbu termiņi, kā arī noslēgtā darījuma summa, ko salīdzinošos apstākļos pircējam nebūtu iemesls uzņemties maksāt par neizbūvētiem bēniņiem.

Prasītājam konkrētajā gadījumā bija jāpierāda, ka līdz pat 2001.gada 18.jūlijam nekādi būvniecības darbi bēniņu stāva telpās nav notikuši un ka pirkuma līgumā /pers. D/ ir tīši norādījis objektīvai patiesībai neatbilstošu informāciju. Šādi apstākļi nav pierādīti, līdz ar to pamatota ir /pers. D/ norāde apelācijas sūdzībā, ka viņš ir atzīstams par labticīgu ieguvēju.

Likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 17.panta otrā daļa redakcijā, kas bija spēkā darījuma noslēgšanas brīdī 2001.gada 18.jūlijā, neparedzēja, ka mākslinieka darbnīcu tās nomnieks var privatizēt, ja tā ir izbūvēta un nodota ekspluatācijā saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā apstiprinātu būvprojektu. Tādējādi likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.panta piemērošana konkrētajā gadījumā var tikt saistīta tikai ar to likumu nezināšanu, kas regulē ar nekustamā īpašuma pirkuma līguma noslēgšanas nevis valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizācijas kārtību.

/pers. D/, noslēdzot līgumu, publiskajos reģistros bija jāpārliecinās, vai nepastāv tiesiski šķēršļi darījumam, piemēram, aizlieguma atzīmes. Nav arī konstatējams, ka atbildētājam bija pienākums zināt par tādu tiesisku šķēršļu esamību, kas liedza /pers. B/ iegūt īpašumā darbnīcu līdz dzīvojamās mājas privatizācijai.

Atšķirībā no pašreizējās likuma redakcijas, to, ka mākslinieka darbnīcai ir jābūt izbūvētai un nodotai ekspluatācijā saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā apstiprinātu būvprojektu, neparedzēja arī likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 17.pants. Tā kā šī panta skaidrojumu Augstākās tiesas Senāts devis tikai 2010.gada 21.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKC-114 (C04370906), atsaucoties uz 2008.gada 9.janvāra spriedumā lietā Nr.SKC-20 (C04212104) un 2009.gada 6.maija spriedumā lietā Nr.SKC-140 (C04207604) izteiktajām atziņām, /pers. D/ nevarēja rasties jautājumi par minētās normas iztulkošanu 2000.gada 6.decembrī privatizētās mākslinieka darbnīcas sakarā.

Jāņem vērā arī 2004.gada 20.augusta atbilde Rīgas pilsētas Valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas priekšsēdētāja pienākumu izpildītājam, kurā Saeimas Juridiskā biroja vadītājs ir paudis viedokli, ka mākslinieka darbnīcas privatizācijas nosacījumi ir atkarīgi no tā, kad pieņemts privatizācijas komisijas lēmums par mākslinieka darbnīcas nodošanu īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai (73.^{3} pants) vai lēmums par pirkuma līguma noslēgšanu ar privatizētāju (41.pants). Pieņemot lēmumu par mākslinieka darbnīcas nodošanu īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai laikā līdz 2000.gada 30.decembrim, privatizācijas komisijai bija jāizvērtē, vai ir veikta pilna maksa par nomu un komunālajiem pakalpojumiem, kā arī tas, vai celta prasība tiesā par mākslinieka darbnīcas nomas līguma izbeigšanu. No minētā izriet, ka līdz 2000.gada 30.decembrim noteikums par mākslinieka darbnīcas nodošanas ekspluatācijā nepieciešamību nebija jāievēro.

[4.5] Prasība celta ar mērķi, lai privatizācijas subjekti nākotnē iegūtu īpašuma tiesības uz viņiem pienākošos kopīpašumā esošu mājas daļu un šādā apjomā tiktu izbeigtas īpašuma tiesības pašreizējiem īpašniekiem, izstumjot viņus no valdījuma.

Prasībai ir leģitīms pamats, ja, attiesājot lietu no esošā īpašnieka, tā nonāk tiesiski aizskartās personas īpašumā. Prasības pieteikumā ietvertie prasījumi nav vērsti uz Rīgas domes interešu aizsardzību, jo pašvaldībai nav juridisku tiesību saglabāt savā īpašumā neapdzīvojamas telpas dzīvojamajā mājā, ja tam nav devuši piekrišanu līdzīpašnieki. Pēc mājas nodošanas privatizācijai pašvaldība vairs nevar būt par īpašuma tiesību subjektu, turklāt nav konkretizēts, uz kādu nekustamā īpašuma vai kopīpašuma domājamo daļu būtu atzīstamas īpašuma tiesības Rīgas domei.

Privatizācijas subjektu (dzīvokļu īpašnieku) vārdā prasība nav celta, un tie lietā nepiedalās, savukārt Rīgas dome apelācijas instances tiesas sēdē no prasības ir atteikusies, norādot, ka māja ir sadalīta dzīvokļu īpašumos, kuriem jau ir noteiktas attiecīgās kopīpašuma domājamās daļas no daudzdzīvokļu mājas.

Atbilstoši Dzīvokļu īpašuma likuma 16.panta otrās daļas 1.punktam vienīgi dzīvokļu īpašnieku kopība ir tiesīga pieņemt lēmumu par kopīpašumā esošās daļas pārgrozīšanu (palielināšanu, samazināšanu), savukārt minētā likuma 17.panta piektā daļa šādam lēmumam paredz visu dzīvokļu īpašnieku piekrišanu. Tas nozīmē, ka par rīcību ar attiesāto kopīpašumā esošu dzīvojamās mājas daļu prasības apmierināšanas gadījumā jālemj visiem dzīvokļu īpašniekiem, kuri šajā lietā nav piedalījušies. Tikai no viņu vienbalsīgas piekrišanas nevis tiesas sprieduma izpildīšanas piespiedu kārtībā, būs atkarīga prokurora celtās prasības mērķa sasniegšana. Neceļot prasību to personu vārdā, kurām uz likuma pamata ir tiesības privatizēt kopīpašumā esošās dzīvojamās mājas daļu, prokurora prasībai ir publiski tiesisks nevis civiltiesisks raksturs, un tā nenodrošina Civilprocesa likuma 1.pantā paredzēto personas tiesību uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību, vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.

[4.6] Ņemot vērā, ka prokuroram šajā tiesvedībā nav patstāvīgas un tiesiskas intereses, prasība noraidāma arī daļā par starp /pers. B/ un /pers. C/ noslēgtā dāvinājuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu, ierakstu Valsts zemes dienesta kadastra reģistrā dzēšanu, izlikšanu no strīdus telpām, kā arī šo telpu atzīšanu par kopīpašumā esošu dzīvojamās mājas daļu.

[4.7] Prasībā kā atsevišķi prasījumi norādītie lūgumi atzīt par spēkā neesošiem starp Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekciju un /pers. B/ noslēgto „neapdzīvojamo telpu īres līgumu", Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas 1999.gada 30.novembra rīkojumu Nr.237-r „Par telpu nomu un nomas maksu", Rīgas pilsētas valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2000.gada 6.decembra lēmumu Nr.4120, Valsts zemes dienesta /pers. B/ izsniegto apliecību par īpašuma tiesībām uz mākslinieka darbnīcu, ir celtās prasības pamata apstākļi, kurus papildus izspriest nav nepieciešams, jo neatkarīgi no šādu apstākļu apstiprināšanās prasība par īpašuma tiesību izbeigšanu /pers. D/ un /pers. C/ nevar tikt apmierināta iepriekš minēto procesuālo trūkumu un arī nepamatotības dēļ.

[5] Par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 29.septembra spriedumu kasācijas protestu iesniegusi Rīgas tiesas apgabala prokuratūra, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas protestā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Rīgas dome ir pieļāvusi likuma pārkāpumus, kuru dēļ tai piederošais nekustamais īpašums uz prettiesisku lēmumu pamata ir ticis atsavināts. Ar minētajām darbībām ir pārkāptas to dzīvojamās mājas iedzīvotāju intereses, kuriem kā dzīvokļu privatizācijas subjektiem nelikumīgi samazināta viņiem piekrītošā kopīpašumā esošā mājas daļa.

Prokurors atbilstoši Prokuratūras likuma 1.pantam un 17.panta otrās daļas 3.punktam ir tiesīgs celt prasību tās institūcijas, kas pārstāv iedzīvotājus, respektīvi, domes interesēs. Šāda prasības konstrukcija analogās lietās atbilst Augstākās tiesas konsekventai judikatūrai.

[5.2] Spriedumā nepamatoti norādīts, ka prasības pieteikumā ietvertie prasījumi nav vērsti uz Rīgas domes interešu aizsardzību. Pašvaldībai kā juridiskai personai ir tieši tādas pašas tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību, ieskaitot īpašuma tiesību, aizsardzību kā jebkurai citai personai. Rīgas pašvaldības tiesiskā interese ir saglabāt savas īpašumtiesības, lai dotu iespēju privatizācijas subjektiem iegūt īpašuma tiesības uz viņiem pienākošos kopīpašumā esošo mājas daļu.

Atzīstot nelikumīgi privatizēto objektu par daudzdzīvokļu mājas kopīpašuma daļu un nododot to pašvaldības īpašumā, tiks atzītas no likuma izrietošās dzīvokļu īpašnieku tiesības palielināt viņu daļu kopīpašumā. Dzīvokļu īpašnieki šīs tiesības, ja viņi to vēlēsies, varēs realizēt privatizācijas ceļā, kas ir patstāvīgs process.

[5.3] Tiesa spriedumā norādījusi uz šķēršļiem, kas var rasties sprieduma izpildē, saistot to ar tiesisko nenoteiktību. Šāds tiesas secinājums nevar būt pamats prasības noraidīšanai, jo tiesisko noteiktību nedrīkst nodrošināt, pārkāpjot citus tiesību principus, piemēram, taisnīguma principu.

[5.4] Tiesas secinājums par to, ka nelikumīga privatizācija neizslēdz labticīga ieguvēja tiesību aizsardzību, balstīts uz Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 23.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-160/2009 (C04317906) izteiktajām atziņām, taču tās nav attiecināmas uz konkrēto lietu, jo šajā gadījumā privatizētas un vēlāk atsavinātas neizbūvētas bēniņu telpas, kas nav uzskatāmas par atsevišķu nekustamu īpašumu, bet gan par kopīpašumā esošu daudzdzīvokļu mājas daļu likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 5. un 8.punkta un 7.panta otrās daļas izpratnē.

Dzīvojamās mājas bēniņu tiesiskais statuss tiek mainīts līdz ar telpu nodošanu ekspluatācijā. Tās nav atsevišķs nekustamā īpašuma objekts un kā tāds nav ierakstāms kadastra reģistrā. Apstrīdēto līgumu noslēgšanas laikā bēniņu telpas nebija izbūvētas un nodotas ekspluatācijā, tādējādi konstatējams, ka darījuma noslēgšanas brīdī nebija tā priekšmeta – mākslinieka darbnīcas. Šādos apstākļos nav izšķirošas nozīmes, vai nekustamā īpašuma (bēniņu) atsavināšanas darījuma dalībnieki zināja visus faktiskos un tiesiskos apstākļus – šāds darījums ir prettiesisks un absolūti spēkā neesošs.

[5.5] Nav ņemami vērā iebildumi, ka ieraksti publiskajos reģistros neradīja šaubas par būves atbilstību tiesiska darījuma priekšmetam, jo atbilstoši Civillikuma 1480.pantam koroborācija darījuma iekšējos trūkumus nenovērš, un akts, kas nav spēkā pēc sava satura, neiegūst ar to nekādu spēku.

[5.6] Tiesa nepamatoti norādījusi uz prasītājas pienākumu pierādīt, ka būvniecības darbi bēniņu stāva telpās nav notikuši. Atbilstoši vispāratzītam tiesību principam – *negative non probantus* - negatīvs fakts nav jāpierāda. Ņemot vērā, ka telpu pārbūves fakts saistāms ar to nodošanu ekspluatācijā, kas konkrētajā gadījumā noticis 2004.gada 27.aprīlī, un lietā nav strīda par faktu, ka /pers. D/ pirkuma līgumu ir slēdzis 2001.gada 18.jūlijā, atbildētājam ir pienākums pierādīt, ka telpas ir bijušas izbūvētas, turklāt norādot uz apstākļiem, kāpēc objekts nodots ekspluatācijā tikai divus gadus pēc tā faktiskās izbūves.

[5.7] Tiesa nepamatoti /pers. D/ pienākumu zināt likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" grozījumu 17.panta saturu saistījusi nevis ar normatīvā akta spēkā stāšanās brīdi, bet ar judikatūras veidošanos šajā jautājumā 2008.gadā. Šāds viedoklis nav pamatots un ir pretrunā ar principu, ka ikviena persona zina normatīvos aktus, un neviens nevar aizbildināties ar to nezināšanu.

Tiesību norma, kas liedz privatizēt dabā neeksistējošu objektu kā mākslinieka darbnīcu, bija spēkā strīdus īpašuma privatizācijas laikā un atsavināšanas brīdī.

[5.8] Tiesa spriedumā nav devusi novērtējumu atbildētājas /pers. C/ labticībai.

[6] Rīgas dome, /pers. B/, /pers. D/ un /pers. C/ rakstveida paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību norādījuši, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir pamatots un atstājams negrozīts.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas protestā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Augstākā tiesa atzīst, ka Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 29.septembra spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instancē.

[8] Augstākā tiesa, piekrītot protesta iesniedzējas viedoklim, uzskata par kļūdainu apelācijas instances tiesas argumentu, ka prokurora celtajai prasībai nav leģitīma civiltiesiska pamata, jo tā celta pašvaldības, nevis visu dzīvokļu īpašnieku interesēs.

[8.1] Apelācijas instances tiesa pamatoti norādījusi, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 1.panta pirmajai daļai katrai fiziskai un juridiskai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Tajā pašā laikā Civilprocesa likuma 90.panta otrās daļas 3.punktā noteikts, ka prokuroram ir tiesības celt prasību, ja, veicot prokurora pārbaudi, ir konstatēts likuma pārkāpums.

Minētais sasaucas ar Prokuratūras likuma 17.panta otrās daļas 3.punktu, kurā noteikts, ka prokuroram, konstatējot likuma pārkāpumu, atbilstoši tā raksturam ir pienākums iesniegt prasības pieteikumu tiesā.

Konkrētā gadījumā prokurors, uzskatīdams par nelikumīgu daudzdzīvokļu mājas /adrese/, bēniņu privatizāciju, jo ir aizskartas dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku tiesības uz mājas kopīpašuma daļu, cēlis tiesā prasību Rīgas domes interesēs par privatizācijas un visu turpmāko darījumu, ar kuriem strīdus objekts ticis tālāk atsavināts, atzīšanu par spēkā neesošiem, kā arī lūdzis nelikumīgi privatizēto strīdus objektu (mākslinieku darbnīcu) atzīt par dzīvojamās mājas kopīpašuma daļu.

Par prokurora tiesībām celt šādu prasību pašvaldības un tās iedzīvotāju kopuma, arī privatizācijas subjektu, interesēs Augstākā tiesa jau vairākkārt ir izteikusies. Šajā jautājumā ir izveidojusies nemainīga judikatūra, kurā atzīts, ka atsevišķu privatizācijas subjektu pieaicināšanai nav nozīmes, ja prasība celta Rīgas domes interesēs, kas ir attiecīgajā pašvaldības teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju pārstāvniecības institūcija (*sk. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 4.jūnija sprieduma lietā Nr.SKC-176* (*C04332805*) *18.-19.lpp., kā arī sal. 2007.gada 14.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-527* (*C04286004*) *12.lpp., 2010.gada 21.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKC-114* (*C04370906*) *13. un 14.punktu, 2011.gada 26.septembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKC-451* (*C04344606*) *4.3.punktu, 2012.gada 27.februāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKC-222* (*C04262507*) *7.4.punktu*).

Augstākā tiesa nesaskata pamatu atkāpties no minētās prakses, jo tādējādi prokurora celtās prasības šāda veida lietās neļautu viņam pildīt publiski tiesisko funkciju – likumības nodrošināšanu.

[8.2] Tāpat kļūdains ir apelācijas instances tiesas viedoklis, ka prokurora celtajai prasībai nav leģitīma civiltiesiska pamata.

Nenoliedzami, apstrīdētie pašvaldības lēmumi ir administratīvie akti, jo tie izdoti publisko tiesību jomā, pašvaldībai pildot savu publisko funkciju.

Tāpat nav strīda par to, ka uz šo lēmumu pamata ir slēgti līgumi privāto tiesību jomā, t.sk., īres un pirkuma līgumi. No minētā secināms, ka apstrīdētie administratīvie akti ir izpildīti (sk. Administratīvā procesa likuma 75.panta trešo daļu).

Tiesību doktrīnā atzīts, ka gadījumos, kad lēmums pieņemts publisko tiesību jomā, bet uz šī lēmuma pamata tiek slēgts privāto tiesību līgums, tiek piemērota divpakāpju teorija: „Sākotnēji pirmajā pakāpē tiek lemts „vai?", savukārt otrajā pakāpē – „kā?". Proti, pirmajā pakāpē tiek lemts par to, vai vispār nepieciešama rīcība no valsts puses (..). Otrajā pakāpē notiek privāto tiesību darbība. Citiem vārdiem, publisko tiesību attiecības tālāk pārvēršas par privāto tiesību attiecībām (*Jautrīte Briede. Administratīvais akts. Rīga. Latvijas Vēstnesis, 2003, 102.lpp.*).

Konkrētajā gadījumā prasība celta par tādu darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, kuri noslēgti, pamatojoties uz administratīvajiem aktiem. Administratīvie akti radīja tiesības slēgt apstrīdētos darījumus, minētās tiesības tika izmantotas, savukārt prasībā gan šīs tiesības, gan to sekas, proti, īpašuma tiesības, kas radušās no tiesību izmantošanas, tiek apstrīdētas. Strīdus par tiesībām un pienākumiem, kas rodas sakarā ar privāttiesiskajām attiecībām, risina civiltiesiskajā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Tādējādi, ievērojot, ka lietā ir strīds par administratīvo aktu izpildes rezultātu – privāttiesiskām attiecībām, tas risināms civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā, cita starp, izvērtējot administratīvā akta tiesiskumu, jo tā ir tiesas spriešanas procesa nepieciešama sastāvdaļa civilprocesā, bez kuras nav iespējams izlemt tikai vispārējās jurisdikcijas tiesai pakļautu jautājumu par privāttiesisku darījumu spēkā esamību vai neesamību (*sk. sal.*

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 4.jūnija sprieduma lietā Nr.SKC-176 (*C04332805*) *motīvu daļu*).

[9] No prasījuma tiesību esamības viedokļa nav pamatots arī apelācijas instances tiesas arguments par to, ka atbildētāju darbību rezultātā ir izveidojušies atsevišķi nekustamie īpašumi, kas ir šķērslis celtās prasības apmierināšanai.

No vienas puses, veiktās izmaiņas varētu traktēt kā strīdus objekta bojāeju, kam sekas būtu prasījuma tiesību izbeigšanās, jo, izdalot atsevišķus nekustamos īpašumus, ir beigušas pastāvēt atprasāmās bēniņu telpas. Par labu šādai tiesību normu interpretācijai runā tas, ka atprasāmai lietai jābūt pietiekami individualizētai un konkretizētai (sk. Civillikuma 1051.pantu). Ņemot vērā veiktās izmaiņas reģistros un veiktos būvdarbus, varētu šķist, ka atprasāmais nekustamais īpašums ir beidzis pastāvēt. Taču, no otras puses, šāda tiesību normu interpretācija neatbilst interpretācijas rezultāta saprātīguma postulātam. Atbilstoši iepriekš minētajam tiesiski pieļaujama būtu situācija, kurā, piemēram, prettiesiski atsavinātas ēkas sadalīšana atsevišķos dzīvokļu īpašumos un remontdarbu veikšana būtiski mainītu ķermenisko lietu, un līdz ar to atprasāmais priekšmets tā sākotnējā stāvoklī būtu gājis bojā.

Šāda interpretācija būtu pretēja tiesību doktrīnā paustajam viedoklim, proti, „ [..] ja prettiesisīgais valdītājs ar saviem materiāliem veicis remontu īpašniekam piederošajā ēkā (piemēram, nomainījis logus un durvis, ielicis jaunu grīdu utt.) īpašniekam atjaunojams valdījums uz šo ēku ar visiem minētajiem pieaugumiem" (*sk. A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga. Tiesu nama aģentūra, 2002, 232.lpp.*). Atbilstoši principam „no lielākā uz mazāko" šādas atziņas attiecināmas arī uz gadījumiem, kad ir runa par mazāku vienību kā ēka, proti, ēkas daļu kā dzīvokļa īpašumu vai arī bēniņu telpām, kas prettiesiski pārklasificētas par mākslinieka darbnīcu.

Turklāt arī kasācijas instances tiesa vairākos savos spriedumos atzinusi, ka bēniņu telpu pārbūve, izveidojot pilnīgi jaunu patstāvīgu objektu – mākslinieku darbnīcu, pati par sevi nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai, kurā tiek apstrīdēta bēniņu privatizācija un no tās izrietošie privāttiesiskie darījumi (*sk. sal. Senāta 2006.gada 10.maija sprieduma lietā Nr.SKC-241* (*C04328303) motīvu daļu, 2009.gada 29.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKC-91* (*C-03420-03*) *motīvu daļu*).

[10] Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesa savā spriedumā ir nonākusi pie nepareiza secinājuma par prokurora tiesībām celt prasību pašvaldības interesēs, tiesai ir pienākums civiltiesiskās apgrozības stabilitātes nodrošināšanai izvērtēt nekustamā īpašuma ieguvēja labticību (*sk. sal. Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 7.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKC–74* (*C04394604*) *10.punktu un tur minētos Senāta 2009.gada 23.septembra spriedumu lietā Nr.SKC-160* (*C04317906*) *un 2009.gada 25.marta spriedumu lietā Nr.SKC-1* (*C04378404*)).

Turklāt jāuzsver, ka konkrētajā gadījumā it sevišķi tiesiski svarīgs jautājums šajā aspektā ir, vai pilnvarnieks, kas faktiski atsavinājis daļu strīdus objekta citai personai un kārtojis jautājumus par nekustamā īpašuma privatizāciju, ir uzskatāms par trešo personu, uz kuru var attiecināt labticīga ieguvēja aizsardzības principu.

[11] Kontekstā ar labticīguma izvērtēšanu par pamatotu atzīstams arī kasācijas protestā norādītais, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.pantu, kas bija spēkā uz darījumu noslēgšanas brīdi. Šajā pantā noteikts legālās prezumpcijas princips, kas izriet no Satversmes 90.panta, proti, spēkā esošie likumi un Ministru kabineta noteikumi ir saistoši visā Latvijas teritorijā, un neviens nevar aizbildināties ar to nezināšanu. Likumu un Ministru kabineta noteikumu nezināšana neatbrīvo no atbildības.

Savu viedokli par minētās tiesību normas piemērošanu apelācijas instance pamatojusi ar to, ka skaidrība par tiesību normas saturu tiesu praksē radās vēlāk, proti, 2008.gadā, un bez Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja vadītāja viedokļa atbildētājam nebiju objektīvu iespēju zināt par mākslinieku darbnīcas privatizācijas priekšnoteikumiem. Turklāt Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja vadītāja viedoklis apstiprinot, ka pirms 2000.gada 30.decembra nepastāvēja prasība mākslinieku darbnīcas izbūvēšanai un nodošanai ekspluatācijā.

Augstākā tiesa jau agrāk norādījusi, ka 2000.gada 14.decembra grozījumi likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 17.pantā, kas stājās spēkā 2000.gada 30.decembrī, ir tikai precizējums priekšnoteikumiem, kuriem pastāvot, mākslinieka darbnīca var tikt privatizēta, nevis būtiski izmainīja iepriekšējo mākslinieka darbnīcas privatizācijas kārtību (*sk. Senāta 2010.gada 21.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKC-114* (*C04370906*) *12.punktu, 2008.gada 9.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-20* (*C04212104*) *un 2009.gada 6.maija spriedumu lietā Nr.SKC-140* (*C04207604*)). Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka pirms 2000.gada 30.decembra varēja privatizēt neizbūvētu un ekspluatācijā nenodotu mākslinieka darbnīcu.

[12] Augstākā tiesa piekrīt kasācijas protesta argumentācijai, ka spriedumā prasītājai uzlikts pienākums pierādīt negatīvu faktu, proti, apelācijas instances tiesa nepamatoti kontekstā ar labticīguma aizsardzības principa izvērtēšanu norādījusi uz prasītājas pienākumu pierādīt, ka būvniecības darbi bēniņu stāva telpās nav notikuši. Atbilstoši vispāratzītam tiesību principam – *negative non probantus* - negatīvs fakts nav jāpierāda.

Prasības pasīvā pamatā prasītājam jāpierāda visi tie viņa tiesību traucējumi, kas izpaužas atbildētāja aktīvā darbībā, uz ko tam nebija tiesību, bet prasītājam nav jāpierāda tiesību traucējumi, kas izteicas atbildētāja pasivitātē, viņa bezdarbībā (*sk. sal. Bukovskis V. Civilprocesa mācību grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 343.lpp.*).

Tādējādi, secināms, ka apelācijas instances tiesa, izvērtējot būvniecības darbu norisi pirms telpu iegādes, nepamatoti atzinusi, ka prasītājai jāpierāda būvniecības darbu neesamība. Respektīvi, apstāklis, ka prasītāja nav pierādījusi iepriekš minēto, nevarēja būt par pamatu prasības noraidīšanai.

[13] Turklāt no pārsūdzētā sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa vispār nav pievērsusies nekustamā īpašuma ieguvējas - /pers. C/ - labticīguma izvērtēšanai, tādējādi pārkāpjot Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu un 97.panta trešo daļu.

[14] Augstākās tiesas ieskatā, iepriekš izklāstīto argumentu kopums ļauj secināt, ka konstatētie trūkumi materiālo tiesību normu piemērošanā un procesuālie pārkāpumi lietai nozīmīgo apstākļu noskaidrošanā, pierādījumu novērtēšanā un spriedumā izdarīto secinājumu pamatošanā vērtējami kā tādi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Tas dod pamatu sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un pārejas noteikumu 91.pantu, Augstākā tiesa

nosprieda:

atcelt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2014.gada 29.septembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.
Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis referents	N.Salenieks
Tiesnese	A.Briede
Tiesnese	V.Cīrule
Tiesnese	A.Čerņavska
Tiesnese	I.Garda
Tiesnesis	V.Jonikāns
Tiesnesis	A.Keišs
Tiesnese	Ļ.Kušnire
Tiesnese	I.Lauka
Tiesnesis	V.Maksimovs
Tiesnese	M.Senkāne
Tiesnese	A.Vītola
Tiesnese	M.Zāģere